

Stadswerk

Meer dan 100 jaar toekomst!

Meerjarenbeleidsplan 2022-2025

VOORTVAREND AAN DE SLAG	3
EEN VERANDERENDE OMGEVING	5
HOOFDTHEMA'S	
Onze ambities	7
1 - Waardevol groen	8
2 - Een vruchtbare bodem onder klimaatadaptatie	9
3 - Naar een circulaire beweging	10
4 - Stadswerk verbindt en verenigt	11
5 - Stadswerk ontwikkelt en deelt kennis	12
MIDDELEN	13
WIJ ZIJN STADSWERK	14

Voortvarend aan de slag

Sinds 2013 bent u van Koninklijke Vereniging Stadswerk Nederland een thematische werkwijze gewend. Elk jaar kregen vijf relevante thema's binnen de openbare ruimte de aandacht. Doorgaans met een brede scope zodat het volle werkterrein de aandacht kreeg. Dat blijven we doen en op drie belangrijke thema's kunt u wat extra's van ons verwachten.

DRIE PIJLERS

“Ons werk blijft gestoeld op drie pijlers: een stevige worteling in alle regio's in het land, signaleren en oppakken van actuele thema's en een goede vertegenwoordiging in relevante commissies en netwerken”

Voor de periode 2022-2025 staan de thema's vergroening van de leefomgeving, klimaatadaptatie en circulair gebruik van grondstoffen centraal. In dit plan formuleren we maatschappelijke doelstellingen die we samen met onze leden en onze partnerorganisaties de komende vier jaar willen bereiken. Daarbij richten we ons niet meer alleen op kennisdeling maar we gaan ook samen met anderen kennis ontwikkelen. Daarbij komen we niet aan met lege handen. We spreken onze financiële reserves aan om te investeren in kennisontwikkeling.

Die maatschappelijke doelstellingen zijn ambitieus, lang niet altijd gemakkelijk te realiseren en vallen ook niet onder Stadswerk's directe of volledige zeggenschap. Maar we gaan ermee aan de slag en in onze jaarlijkse werkplannen benoemen we de activiteiten die we ondernemen om de gewenste ontwikkelingen in gang te zetten. De voortgang

gaan we monitoren zodat we weten of we op de goede weg zijn.

Ons werk blijft gestoeld op drie pijlers: een stevige worteling in alle regio's in het land, signaleren en oppakken van actuele thema's en een goede vertegenwoordiging in relevante commissies en netwerken. Voor deze netwerkfunctie is een heel belangrijke rol weggelegd voor het verenigingsbureau; een vitaal netwerk vergt immers aandacht en ondersteuning. De komende jaren blijven we ons extra richten op het vinden en binden van nieuwe generaties, het onderhouden van internationale contacten en het benutten van digitale mogelijkheden die we in de coronaperiode hebben ontwikkeld.

Kennisuitwisseling, leren uit elkaars werkwijze en vooruitkijken is ook de komende vier jaar het doel van onze vereniging. Daarbij maken we gebruik van nieuwe digitale verworvenheden. Online webinars blijken veel gemakkelijker in drukke agenda's te passen >>

KEER 4

“We hebben ons bereik
verviervoudigd en blijven we
inhoud en kwaliteit leveren”

>> dan bijeenkomsten met de daarbij behorende reistijd. Zo hebben we ons bereik verviervoudigd en blijven we inhoud en kwaliteit leveren. Tegelijk blijft ook persoonlijke betrokkenheid uiterst belangrijk. Intensievere samenwerking op een inhoudelijk thema in een community of practice biedt hier uitkomst.

We zijn niet over een nacht ijs gegaan bij het opstellen van dit plan. In een open en optimistische sfeer hebben velen meningen en ideeën naar voor gebracht. Er is een digitale ledenraad-

pleging geweest, er zijn gesprekken geweest met ‘frisdenkende’ binnen en buiten de vereniging, we hielden een consultatieronde langs de verschillende regio- en werkgroepen en het bestuur heeft samen met het bureau een position paper opgesteld. Dit vindt u aan het slot van dit plan.

We danken iedereen voor de betrokkenheid en inbreng en gaan voortvarend aan de slag.

Algemeen Bestuur Koninklijke
Vereniging Stadswerk

Een veranderende omgeving

De coronapandemie maakte nog eens duidelijk hoe belangrijk de openbare ruimte is in ons dagelijks bestaan. Ze dient niet alleen om ons te Verplaatsen. We willen er ook Verblijven en ons Vermaken. Ondernemers, variërend van bootcampers tot horecaondernemers, willen een deel van de openbare ruimte Vermarkten. Alles bij elkaar speelt de openbare ruimte een Verbindende rol in ieders leven.

URGENTIE

“We zien kleinere en grotere erupties van de natuur die onze kwetsbaarheden blootleggen.

Met meer impact dan de cijfers en grafieken die dezelfde kant op wijzen”

Wereldwijd dringt de noodzaak zich op om te komen tot een in alle opzichten toekomstbestendige fysieke leefomgeving. Er zijn grote zorgen over de voortdurend teruglopende biodiversiteit met uiteindelijk ook grote consequenties voor de mens. We zien kleinere en grotere erupties van de natuur die onze kwetsbaarheden blootleggen. Met meer impact dan de cijfers en grafieken die dezelfde kant op wijzen.

Die urgentie vertaalde zich ook in het Klimaatakkoord 2020-2050 dat in Parijs werd gesloten, in Nederlandse Klimaattafels en in Green Deals. Daarnaast vraagt het bedrijfsleven, samen en veelvuldig, aandacht bij de politiek voor groener en duurzamer beleid. Aansprekende voorbeelden komen vanuit de bouwsector

en mobiliteitsorganisaties. Inwoners zijn zich gaan roeren en spreken de overheid aan op haar verantwoordelijkheid of hebben de gang naar de rechter gemaakt.

We moeten stappen zetten richting Future Green City. Een duurzame openbare ruimte, klimaatbestendig, sociaal veilig en uitnodigend tot gezond bewegen en ontmoeten. Dit vraagt om ieders inzet en betrokkenheid; het is meer dan de oplossing van een verzameling technische vraagstukken. Dat betekent slim doelen verbinden en combineren, de schaarse beschikbare ruimte, boven- en ondergronds, efficiënt benutten en daadkracht tonen. Met het oog op het hier en nu maar ook op de toekomst. Zodat de oplossingen die in het ontwerp zijn verpakt ook echt werken.

De vraagstukken zijn uitdagend en >>

FOCUS

“De komende vier jaar maken we ons, met en voor onze leden, hard voor een openbare ruimte met toekomst. Onze focus ligt op groen, klimaatbestendigheid en circulariteit”

>> complex. De thema's vergroening van de leefomgeving, klimaatadaptatie en circulair gebruik van grondstoffen vragen bijzondere aandacht. Maar we zien ze ook in samenhang met bijvoorbeeld mobiliteitsvraagstukken, de toenemende druk op de openbare ruimte en de beheervraagstukken die daarmee aan de orde komen. En er zijn ook oplossingen. Bijvoorbeeld de mogelijkheden die de smart city of beter de smart society biedt. Zonder betrokken inwoners en gebruikers komen we immers nergens.

Daarbij is maatwerk nodig; in Nederland en zelfs binnen een gemeente. Locaties hebben verschillende functies. Wat

mogelijk en wenselijk is, moet worden bepaald aan de hand van de waarden die we op een locatie toekennen aan de verschillende aspecten van de leefomgeving.

De veranderende kijk op de openbare ruimte en de eisen die we daaraan stellen, vragen innovatieve oplossingen vanuit onze kennis van de dagelijkse praktijk. Stadsworkleden zoeken in hun werkpraktijk naar en werken aan oplossingsrichtingen. Maar ze kunnen het niet alleen. De komende vier jaar maken we ons, met en voor onze leden, hard voor een openbare ruimte met toekomst. Onze focus ligt op groen, klimaatbestendigheid en circulariteit.

Onze ambities

Voor drie inhoudelijke thema's hebben we maatschappelijke doelstellingen beschreven die we samen met anderen willen realiseren. Doelen die passen binnen de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. Daarnaast hebben we voor de vereniging zelf twee thema's benoemd en uitgewerkt.

Deze hoofdthema's zetten we 'in de etalage' maar daarnaast blijven we aandacht schenken aan andere relevante onderwerpen en ontwikkelingen. Zeker in Stadswerk magazine, maar ook naar aanleiding van vragen en signalen uit de vereniging. De Stadswerkwinkel blijft rijk gevuld.

De hoofdthema's zijn:

1 - Waardevol groen

2 - Een vruchtbare bodem onder klimaatadaptatie

3 - Naar een circulaire beweging

4 - Stadswerk verbindt en verenigt

5 - Stadswerk ontwikkelt en deelt kennis

Waardevol groen

WAT WE ZIEN

Onderhouden van én investeren in kwalitatief groen maakt onze fysieke leefomgeving toekomstbestendig. Kwalitatief groen is de motor die een bijdrage levert aan de oplossing van tal van vraagstukken zoals duurzaamheid en klimaatadaptatie. Het maakt en houdt gezond en is beeldbepalend. Het 'binnenstedelijk' groen is bovendien steeds meer een bron van biodiversiteit.

Vergroening is dus noodzakelijk. Het verdient een prominente plaats in integrale inrichtingsplannen. Waarbij het niet alleen draait om kwantitatief, maar vooral ook om kwalitatief groen.

KNOPPEN OM AAN TE DRAAIEN

Werken aan kwalitatief groen betekent:

- Regie nemen over een (her) orderingsbeleid voor de ondergrond. Met ruimte voor nutsvoorzieningen én groeiruimte voor bomen.
- Werken aan biodiversiteit en daarbij de bodemkwaliteit en watersystemen de aandacht geven die nodig is. Bijvoorbeeld door chemievrij te werken.
- De biodiversiteit direct versterken door te investeren in een robuust raamwerk van groen en water en het bevorderen van ecologisch beheer van waardevolle beplantingsvormen.
- In het bomenbeleid sturen op kroonvolume in plaats van op aantallen bomen.
- Natuurinclusiviteit als voorwaarde meenemen in alle ruimtelijke ontwikkelingsopgaven.
- Groen - net als bruggen en lantaarnpalen - opnemen in de begroting als investering en niet alleen als onderhoudspost. Voor financiële ruimte én voor erkenning die het verdient.

BELEIDSDOELSTELLINGEN

- 1 De brede basis van biodiversiteit, het behoud én herstel van soortenrijkdom, wordt door 75% van alle gemeenten erkend als uitgangspunt voor ruimtelijke ontwikkelingen, beheer en onderhoud;
- 2 Alle gemeenten in Nederland zijn bekend met het belang van een (gekwantificeerd) beeld van de groene baten om de investeringsbereidheid voor de vergroening van de leefomgeving te vergroten;
- 3 50% van alle gemeenten gebruikt kwaliteitscriteria zoals kroonvolume om te sturen op het bomenbeleid in plaats van sec aantallen bomen;
- 4 Alle gemeenten zijn zich bewust van de noodzaak om bij alle ruimtelijke ontwikkelingsopgaven natuurinclusiviteit mee te nemen als randvoorwaarde;
- 5 In 2025 heeft 25% van alle gemeenten groen opgenomen in de begroting als investering.

Een vruchtbare bodem onder klimaatadaptatie

WAT WE ZIEN

We ervaren allemaal dat het veranderende klimaat de fysieke leefomgeving én haar bewoners en gebruikers voor grote opgaven stelt. Klimaatstresstesten, hoosbuien en recente overstromingen hebben de kwetsbaarheden in beeld gebracht. We moeten ons toerusten op de hitte- en droogteproblematiek en op wateroverlast door extreme buien. Stadswerk blijft werken aan vergroening als belangrijkste sleutel voor dit vraagstuk.

De hitte- en droogteproblematiek blijft wat onderbelicht. Terecht is dat niet, want de gevolgen voor de volksgezondheid, leefbaarheid, stedelijke warmte en bodemgesteldheid laten zich steeds meer voelen. Als we deze problematiek wat onder het oppervlak laten sluimeren en onvoldoende actie ondernemen, sluit de cirkel andersom en gaat het uiteindelijk ten koste van groen in de stad.

KNOPPEN OM AAN TE DRAAIEN

- Eisen formuleren voor een goede bodemgesteldheid en de daarbij behorende watersystemen in verband met inklinking (bodemdaling), doorlaatbaarheid en watervasthoudend vermogen.
- Eisen stellen aan samenwerkingen tussen bewoners en bedrijven bij (her)ontwikkelingen. Maar ook: uitdagen en stimuleringsprikkel bieden (subsidies).
- Verankeren van deze maatregelen in het omgevingsplan.
- Bij (her)ontwikkeling van gebieden rekening houden met de bodem en de oorspronkelijke geologische landschapsstructuren en watersystemen; stem plannen daarop af.
- Vergroot het infiltrerend vermogen van de bodem met bomen en planten; die zorgen voor minder grote piekafvoeren bij hevige regenval, voorkomen een kostbare vergroting van de rioolcapaciteit en leveren verkoeling in hitteperiodes.
- Zorg voor een hittebestendig ingerichte openbare ruimte met (natuurlijke) waterbuffers, gevoed door afgekoppelde hemelwaterafvoeren voor tijden van droogte.
- Denk driedimensionaal: vraag om een plan dat samenhangt met bovengrondse herinrichting, bijvoorbeeld bij rioleringsvervangning.

BELEIDSDOELSTELLINGEN

- 1 Hitte- en droogteproblematiek in de openbare ruimte staat bij alle gemeenten in Nederland op de kaart;
- 2 Alle gemeenten in Nederland zijn zich bewust van het belang van bodem- en watersysteem. Voor het infiltrerend vermogen, de mogelijkheden om waterbuffers te creëren en de brede biodiversiteit.

Naar een circulaire beweging

WAT WE ZIEN

Oorspronkelijke grondstoffen zijn schaars en duur en het klimaatakkoord van Parijs verplicht ons tot forse CO₂-emissiereducties. Op het vlak van duurzaamheid en circulariteit is er nog een wereld te winnen binnen beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De gezamenlijke gemeenten zijn de grootste opdrachtgever in het grond-, weg- en waterwerk (GWW), maar slechts een zeer beperkt aantal gemeenten stuurt bij aanbestedingen heel actief op duurzaamheidsdoelen.

Stadswerk rekent het tot haar taak deze kleine groep uit te laten groeien tot een brede beweging.

KNOPPEN OM AAN TE DRAAIEN

- Opdrachtgevers kunnen sturen op circulariteit, duurzaamheid én vergroening door het in contracten op te nemen.
- Zij kunnen in contracten eisen stellen aan duurzame bouwproductie en emissieloze bouwlogistiek. Zij kunnen zelf bijdragen door de (infra) bouwlocaties tijdig van stroom te laten voorzien.
- Stimuleer hergebruik materialen door:
  - te beschikken over actuele kennis over de kwaliteit en kwantiteit van aanwezige materialen;
  - vrijkomende materialen(regionaal) beschikbaar te stellen voor hergebruik.
- Stuur op aanpasbare ontwerpen die mee kunnen veranderen met toekomstige behoeftes, waardoor de straat ook minder vaak open hoeft.
- Bewoners stimuleren tot meer circulair gedrag.

BELEIDSDOELSTELLINGEN

- 1 In 2025 zijn alle Nederlandse gemeenten bekend met de doelstellingen van het manifest Duurzaam GWW 2030;
- 2 50% van alle Nederlandse gemeenten neemt in 2025 daadwerkelijk deel aan het Manifest Duurzaam GWW 2030.
- 3 In 2025 zijn alle Nederlandse gemeenten geïnformeerd over de mogelijkheden om te beschikken over actuele producten-grondstoffenvoorraden en reststromen in de openbare ruimte.
- 4 Tenminste 25% van de Nederlandse gemeenten experimenteert met een (regionale)uitwisseling van materialen voor hergebruik.

Stadswerk verbindt en verenigt

WAT WE ZIEN

Er zijn zorgen over een duurzame, toekomstbestendige openbare ruimte, maar ook idealen hoe het anders kan. Om stappen te zetten richting de Future Green City is ieders inzet en betrokkenheid nodig. Het is meer dan de oplossing van een verzameling technische vraagstukken; slimme verbindingen helpen ons verder. Verbindingen tussen thema's, rondom verbindende onderwerpen en met oog voor koppelkansen. Hoe verbinden we effectief de kennis van onze leden met elkaar? Hoe kunnen inzichten van onze internationale contacten het werk van onze leden verrijken? Zodat we samen tot betere oplossingen komen.

KNOPPEN OM AAN TE DRAAIEN

- Blijven werken aan het fysiek én digitaal verbinden van leden rond urgente thema's met essentiële informatie.
- Actief verbinden van internationale met nationale kennis.
- Actief (blijven) inzetten op de verbinding tussen oude en nieuwe generaties.

BELEIDSDOELSTELLINGEN

- 1 Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst.
In 2025 werkt Stadswerk samen met 25% van de vakopleidingen in Nederland (MBO & HBO).
- 2 We blijven de jongere generaties beter zichtbaar maken binnen de vereniging en in Stadswerk magazine.
- 3 We geven Verbinding een nadrukkelijke en expliciete plek in ons werk door de organisatie van communities of practice op relevante thema's.
- 4 We blijven onze rol spelen in het onderhouden van internationale contacten door een actieve rol te spelen binnen IFME en WUPA. We organiseren jaarlijks een studiereis in West-Europa.

Stadswerk ontwikkelt en deelt kennis

WAT WE ZIEN

Zeker in ons kleine dichtbevolkte en intensief gebruikte land is ontwerp, inrichting en beheer van de openbare ruimte een kennisintensief vak. Samenwerking, kennis delen en kennisontwikkeling is noodzakelijk. Zowel binnen het fysiek domein als sectoroverstijgend met het sociaal domein.

KNOPPEN OM AAN TE DRAAIEN

- Op een aantrekkelijke manier (fysiek of digitaal product) ontsluiten van de resultaten van samenwerkingen
- Budget vrijmaken en verwerven voor kennisontwikkeling.
- Samenwerking en kennisdeling initiëren en faciliteren rondom thema's die vragen om het ontwikkelen van praktijktools.

BELEIDSDOELSTELLINGEN

- 1 Begin 2022 publiceren we de nadere uitwerking van het Stadswerk kennisprogramma. Voor leden en partners is dan duidelijk wat er van ons kan worden verwacht. In dit kennisprogramma richten we ons op vakinhoudelijke kennis én op procesvaardigheden;
- 2 Voor dit kennisprogramma zetten we een deel van onze reserves in. Deze middelen willen we uitbreiden door (Europese) projectsubsidies te verwerven. Hiervoor trekken we in 2022 externe expertise aan;
- 3 We gaan Future Green City ontwikkelen van een merknaam (2021) naar een kennisplatform (2023) waarin partners kennis bundelen voor de ontwikkeling van de openbare ruimte mét toekomst;
- 4 Als belangrijke katalysator voor kennisontwikkeling organiseren we in 2024 het Future Green City IFME|WUPA wereldcongres;
- 5 Stadswerk magazine belicht het werkveld openbare ruimte in de volle breedte en verkent nieuwe ontwikkelingen.

Middelen

Het verenigingsbureau

Het bureau zorgt in de eerste plaats voor de vitaliteit van ons netwerk. Zodat we elkaar kunnen vinden en onderling weten te verbinden. Dat vraagt om een actuele en uitstekende ledenadministratie. Uit onze netwerken komen vragen en thema's naar voren. Het bureau faciliteert vervolgens kennisontwikkeling en -deling via bijeenkomsten, (social) media en Stadswerk magazine. Ook ondersteunt het de leden die Stadswerk vertegenwoordigen in commissies en klankbordgroepen. Indien noodzakelijk voor de verwerving van extra middelen zal het bureau worden versterkt door inhuur van financiële expertise.

Netwerkondersteuning

We maken werk van een bredere bekendheid van onze site en de digitale activiteitenupdate. We profileren ons met opiniërende bijdragen in diverse media, zowel online als offline en we ontwikkelen aansprekende, beknopte corporate communicatiemiddelen, infographics en filmpjes. We zetten LinkedIn meer in als relatietool.

Financieel meerjarenperspectief

Een krachtig en vitaal ledennetwerk is dé basis van Stadswerk. Contributie is onze belangrijkste inkomstenbron. Gelet op het grote belang van de openbare ruimte verwachten we dat wij de komende jaren gemeenten blijven

interesseren voor het Stadswerklidmaatschap en we gaan uit van een rustige groei van de contributieopbrengsten.

Stadswerk bevindt zich in financieel opzicht in rustig vaarwater. We hebben de mogelijkheid om de komende vier jaar €150.000,00 in te zetten voor kennisontwikkeling. Een deel van dit bedrag zullen we gebruiken om projectsubsidies te verwerven om het daadwerkelijk financieel volume voor kennisontwikkeling te vergroten. Op advies van onze accountant houden we een reservepositie van €300.000,00 aan als ondergrens.

We maken de waarde van het lidmaatschap zo hoog mogelijk. Het belangrijkste is daarbij is de mogelijkheid voor leden om zich te verbinden rond actuele thema's. Via de digitale kanalen blijven we werken aan een groot bereik onder leden en niet-leden. Van daaruit voeden we de behoefte om de daadwerkelijke verbinding met Stadswerk aan te gaan.

Stadswerk magazine

Wij zijn Stadswerk

In september 2021 hebben het Algemeen Bestuur en het verenigingsbureau zich gebogen over “het verhaal van Stadswerk.” Hierin beschrijven we kernachtig onze positie en ambities voor de komende jaren.

Wie zijn we?

Stadswerk is een kennisnetwerk van professionals voor de openbare ruimte. We zijn er voor iedereen die nieuwsgierig is naar werkende oplossingen voor grote maatschappelijke uitdagingen. Uitdagingen die vaak samenkomen in de openbare ruimte en vragen om gezamenlijke visie- en kennisontwikkeling.

Wat bieden we/doen we?

Samen met onze leden ontwikkelen we die kennis en maken deze bereikbaar, inzichtelijk en toepasbaar. De uitdagingen en ervaringen van onze leden staan voorop. Daarom bevorderen we het onderlinge contact met inspirerende en eigentijdse middelen.

Wat betekenen we daarmee?

Stadswerk levert zo unieke ontwikkelkansen en -contacten om samen te bouwen aan een openbare ruimte ‘met toekomst’. Een rijke leefomgeving, met mens en natuur in optimale verhouding, voor nu en later. We bouwen aan kennis die de weg wijst naar werkende en bestendige oplossingen.

Waarom is dat belangrijk?

Omdat bijna alle belangrijke maatschappelijke thema’s samenkomen in de openbare ruimte. Van klimaat tot mobiliteit. Dan is er visie en kennis nodig om die ruimte goed te beheren. De openbare ruimte vinden we doorgaans heel vanzelfsprekend - om in te werken, wonen, reizen en recreëren. Maar het is er druk. Zelfs tot onder de grond. Goed beheer lukt dan alleen maar met continue aandacht en oplossingen die bestendig zijn.

Wat hebben we als ultiem streven voor ogen?

Een rijke leefomgeving met mens en natuur in optimale verhouding. Voor nu en later.

Welke interne kracht nemen we daarvoor mee?

Kunnen bijdragen aan die rijke leefomgeving is wat ons drijft. Een echte uitdaging. De openbare ruimte kent immers vele gedaanten waar alle denkbare uitdagingen van deze tijd ‘landen’. Daarom zijn we -en werken we -verenigd. Simpelweg omdat niemand dit alleen kan. Toekomstbestendige oplossingen vind je alleen maar samen. Met professionals die nieuwsgierig zijn, voorop willen lopen en hun nek uitsteken. Voor hen, onze leden en hun beheerders, werken we gedreven aan toegevoegde waarde in -en voor de openbare ruimte.

WE DOEN HET SAMEN

“Grote maatschappelijke thema’s vragen om visie en werkende oplossingen voor de openbare ruimte. Stadswerk ontwikkelt ze samen met de koplopers.”

CIRCULARITEIT IN DE BOUW

Geogste trappen bij sloop van De Nederlandse Bank
voor hergebruik in de nieuwbouw van een verzorgingshuis

bron: Rood, et al., Circulariteit in de bouw,
Den Haag: PBL Planbureau voor de Leefomgeving.

**Meer weten over Stadswerk,
Stadswerk magazine of onze activiteiten
op thema's of in de regio's?**

Ga naar www.stadswerk.nl

